

БЕОГРАД ПО ОПИСУ МАТИЈЕ БАНА 1844. ГОДИНЕ

Матија Бан је, иако рођен у Дубровнику, велики део свог дугог живота провео у Србији обављајући за српску владу многе политичке и дипломатске послове. Но, у својим млађим годинама више пута је мењао место боравка и рада. Тако је четрдесетих година извесно време живео на острву Халки и у Цариграду где се и оженио. Обузет многим националним идејама и жељом да ради на ослобођењу своје браће од Турака он доноси одлуку да напусти ове крајеве и настани се у Србији, која је као „нова слободна кнежевина у којој се говори исти језик као и у Дубровнику, предодређена да буде центар Јужних Словена и у којој се много боље него на било коме другом месту може радити на овој великој идеји“ којој је он желео да посвети свој живот. Под утицајем ових одлука он оставља Цариград и долази у Србију. О својим првим сусретима и утисцима у Београду пише брату Ђури у Дубровнику 5. септембра 1844. године,¹ описујући престоницу Србије и живот у њој. Поред тога што је ово писмо пуно одушевљења и емоције, које одају човека узбуђена чињеницом што је успео да оствари свој дугогодишњи сан, оно одмерено и прецизно објашњава животне услове у Београду, па их чак пореди са приликама и ценама у Цариграду. Поред овога укратко помиње и културне прилике у овоме граду.

Овде доносимо само онај део писма који се односи на Београд у свом оригиналном облику на италијанском језику, дајући у прилогу и његов доследан превод:

Eccomi da pochi giorni in Serbia, terra si caldamente da me sospirata, come quella in cui unicamente il patrioto slavo possa travagliare con efficacia all' avvenire di questi popoli nostri, si crudelmente oppressi dalla tiranide turca. Come esprimerti le mie emozioni quando mi additarono dal vapore il primo villaggio serbo, gli alti e boscosi monti serbi che costeggia il Danubio, quando passai dinanzi a Semendria cinta di antiche torri, ed approdai a Belgrado, le cui case si perdono, come quelle di Constantinopoli, in un oceano di verdura! e poi quando vidi per la prima il principe di mia razza, impiegati e truppe di mia razza! O caro, Giorgio, tali cose si sentono, ma non si esprimono.

Belgrado è una città turca, in cui potei appena contare 18 case di solido materiale a costruzione europea; ma è città che va formandosi. Le mobilie nelle case sono orientali, che cominciano però a mischiarsi colle europee. L'agiatezza sembra generale. Il costume nazionale delle donne è ricco ed elegante; gli usi semplici ma caratteristici. Malgrado alcune somiglianze col resto dell'oriente, tutto qui ha un impronta originale, che piace assaissimo. Il vivere è a buon mercato: ho preso stanza ammobigliata in casa d'un particolare, e pago per essa quattro piastre al giorno; altrettanto per il pranzo, composto di suppa e tre portate; per il caffè a latte con un panolino 1 piastra e 1/2; ceno in locanda spendendovi 4 piastre; sicchè in tutto tredici piastre e mezzo al giorno, che colla lavatura monteranno a 15. Ed altre spese non ho. Questa somma appena basterebbe a Constantinopoli per un pranzo

passabile. Delle lingue straniere si parla il tedesco ed il greco; il francese e rarissimo, l'italiano non si sente. Quanto agli istituti scientifici vi sono scuole normali, ginasio, un

liceo e un seminario di teologia. E' ha di piu una societa letteraria. Il giornale ufficiale esce accompagnato da un periodico letterario.²

НАПОМЕНЕ

¹ Архив Историјског института, Збирка Матије Бана, V, бр. 1.

² Ево ме већ неколико дана у Србији, земљи за којом сам тако жарко жудео, јединој земљи у којој један словенски патриота може ефикасно да ради на будућности наших народа тако грубо потлачених турским тиранством. Како да ти опишем своје узбуђење кад сам угледао из брода прво српско село, висока и шумовита српска брда дуж обала Дунава, када сам прошао поред Смедерева опасаног старим кулама и кад сам приспео у Београд, чије се куће губе у мору зеленила као и оне у Цариграду! а затим кад сам први пут угледао кнеза свога рода, службенике и војску свога рода! О драги Ђуро, то се само може осетити, али се не може описати.

Београд је турска варош у којој сам једва могао набројати осамнаест кућа солидно грађених по европском угледу; али то је град који се изграђује. Намештај је у кућама оријентални који почиње да се меша са европским.

Изгледа да су сви имућни. Женска национална ношња је богата и отмена; обичаји једноставни али својствени. И поред извесних сличности са осталим оријентом, све овде има један својствени израз који може врло много да се допадне. Живот је јефтин: узео сам намештену собу у приватној кући и за њу плаћам четири пјастре дневно; исто толико за ручак који се састоји од супе и три јела; за белу кафу са земичком једну и по пјастру; за вечеру у кафани потрошим четири пјастре; то све заједно чини тринаест и по пјастри дневно а са прањем веша се пење на петнаест. Других трошкова и немам. Ова би сума једва достигла у Цариграду за један осредњи ручак. Од страних језика се говори немачки и грчки; француски је врло редак а талијански се и не чује. Од научних институција постоје основне школе, гимназија, лицеј и теолошки семинар. Поред овога постоји и једно литерарно друштво. Излазе и званичне новине и један литерарни часопис.

BELGRADE D'APRÈS LA DESCRIPTION DE MATIJA BAN EN 1844

Radmila Popović-Petković

L'auteur reproduit une partie de la lettre de Matija Ban adressée à son frère, à l'occasion de son arrivée en Serbie en 1844, après avoir passé un certain temps à Halka et à Constantinople. En plus de l'émotion causée par son arrivée au pays, qui est d'après l'opinion de Ban, l'unique

endroit où l'on puisse travailler pour la libération de nos peuples de l'oppression turque, la lettre reproduit aussi une très belle description de la vie à Belgrade, en la comparant même à la situation et aux prix de Constantinople et il mentionne aussi la situation culturelle de la ville.